

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 27 Febr. 1889, kl. 1 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, i anledning af väckt förslag angående meddelande af föreskrifter för vissa näringsidkare att styrka sig ega kunskap i bokföring.

I en till Första Kammarerna afgifven motion n:o 2, som blifvit till kammarernas andra tillfälliga utskott remitterad, har herr *von Baumgarten* föreslagit: att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det Honom täcktes besluta, att den, hvilken önskar idka handel eller annan rörelse, hvaröfver enligt lag bok bör hållas, skall vara skyldig att, innan dylik rörelse medgifves, hos den myndighet, hos hvilken anmälan om den tillämnade rörelsen lagligen skall göras, genom intyg från handelsinstitut eller någon af de sakkunnige personer, som Konungens befallningshafvande ega för ändamålet förordna, styrka, att sökanden innehar erforderlig kunskap i sådan bokföring, som enligt gällande författning åligger dylik näringsidkare; samt att de, hvilka redan utöfva dylik rörelse, icke må tillåtas att dermed fortfara, derest de icke inom sex månader, efter det nu ifrågasatta lag varder utfärdad, på enahanda sätt visa sig ega nödig kunskap i bokföring.

Bih. till Riksd. Prot. 1889. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 3 Hüft.

Saknaden af sådana bestämmelser, som motionen åsyftar, uppgifves hafva medfört den olägenhet, att handels- och fabriks-rörelse utöfvats af personer, som varit oförmögne att fullgöra skyldigheten att föra handelsböcker, samt att personer, som af sådan anledning underlåtit att ordentligt föra böcker, blifvit, då de råkat på obestånd, lagförda oah fällda till straff, från hvilka de icke ens kunnat utverka sig Kongl. Maj:ts af gunst och nåd meddelade befrielse. Vidare anförde motionären, att det vore betänkligt, om en handtering finge fortfarande utöfvas af den, som är alldeles oförmögen att fullgöra hvad lagen stadgar om skyldighet att till sina medmenniskors säkerhet iakttaga vissa försigtighetsåtgärder, och han befarar, att hädanefter såsom hittills för-luster skola drabba oförskyldt lidande samt att äfventyrliga förvecklingar skola uppstå, derest icke rättelse sker i rådande missförhållanden, orsakade af bristande kunskaper hos ifrågavarande näringsidkare.

1846 års fabriks- och handtverksordning förpligtade enhvar, som ville med biträde af andre än hemmavarande barn och husfolk till salu åstadkomma handtverksarbeten, att styrka sig kunna skrifva läsligt och räkna quatuor species i enkla tal, och handelsordningen af samma år fordrade såsom villkor för handelsrätt, bland annat, att den sökande skulle kunna skrifva läsligt och räkna quatuor species i enkla tal samt föra bok och räkning på det för handeln i allmänhet öfliga sätt, derom bevis skulle åtfölja anmälan, hvarefter tillståndsbevis kunde meddelas till utöfvande af yrke eller handel.

Skyldigheten att ådagalägga ett visst kunskapsmått borttogs vid utfärdande af 1864 års nådiga förordning om utvidgad näringsfrihet, hvaremot föreskrifterna i kongl. förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar fortfarande gälla. I stället för ansökan om rättighet, som efter pröfning af ingifna betyg kunde genom särskildt tillståndsbevis af myndighet meddelas, erfordras numera endast anmälan, åtföljd af bevis om god frejd, samt derom att den, som vill idka handel eller yrke, råder öfver sig sjelf och sin egendom.

Motionen afser således ej blott återinförandet af de bestämmelser, hvilka år 1864 såsom obehöfliga eller olämpliga ur författningen uteslutits, utan fordringarna skärpas i så måtto, att hvad som förut gälde endast handlande skulle hädanefter komma att gälla äfven fabrikanter och handverkare. Det torde därför vara skäl att tillse, om erfarenheten ådagalagt behovet att återgå till ett förfaringssätt, som en gång blifvit öfvergifvet eller, med andra ord, om de anförda olägenheterna och vådorna af den utvidgade näringsfriheten kunna föranleda införandet

af de föreskrifter, som motionären eftertraktar, samt om de föreslagna åtgärderna må anses egnade att afhjelpa det öfverklagade onda.

Äfven om, såsom utskottet tager för gifvet, talet om angelägenheten att handlande m. fl. bibringas nödiga insigter, på det att de icke må inledas i frestelse att åtaga sig hvad de icke kunna utföra och derigenom utsätta sig för lagens straffande hand, om medmenniskors skyddande mot oförskylda lidanden samt om äfventyrliga förvecklingars förebyggande m. m. icke innebär något uppsåt att inskränka näringsfriheten, anser dock utskottet att de föreslagna bestämmelserna skulle från utöfvande af en nyttig verksamhet afhålla eller förhindra mången, som med stöd af nu gällande förordning ville och kunde med framgång egna sig deråt. Utskottet kan ej dela motionärens uppfattning derom, att lagstiftaren bör sträcka sin välmenande omsorg om medborgares väl ända derhän, att enhvar skall genom lag skyddas mot egen enfald eller egna förseelser, utan håller före, att lagens uppgift i allmänhet är att skydda medborgare mot öfvergrepp mot andra, och enhvar som vill idka handel eller yrke må tillse, att han sjelf besitter eller eljest förfogar öfver det vetande, som erfordras för verksamhetens utöfvande, och hvars saknad kan under vissa omständigheter medföra påföljd af straff. Förhållandet lärer ock vara, att det i regeln icke är oredighet utan oredlighet vid böckers förande eller ock fullständig underlåtenhet derutinnan, som vållat, att försumlig handels- eller yrkesidkare blifvit dömd såsom vårdslös gäldenär, likasom ock att lidna förluster icke i allmänhet torde vara föranledda af underlåten eller till arten underhaltig bokföring å näringsidkarens sida, i hvilket afseende utskottet vill erinra, hurusom ej sällan inträffat, att just genom en öfverlägsen skicklighet i bokföring, som förmått föra räkenskaperna så att sanna förhållandet döljes, lättrogne eller mindre skarpsinnige personer blifvit bedragne. Utskottet kan därför icke finna, att ökad trygghet för allmänheten skulle vinnas genom föreskrifter om vissa kunskapsprofs afläggande såsom vilkor för rätt att idka handel eller yrke.

Hvad beträffar de i motionen omnämnda äfventyrliga förvecklingarna, kunna sådana visserligen uppstå genom brist på fullständiga och korrekta annotationer, men dessa förvecklingar torde ej vanligtvis medföra förlust för andre än den försumlige, hvaremot den ordentlige och noggranne affärsmannen alltid skall vid utredning af en genom motparten intrasslad uppgörelse befinnas vara den starkare vid bevisande af sina rättsanspråk.

Det sätt, på hvilket motionären söker att lösa den föresatta uppgiften, synes icke rättvist, då han ifrågasätter, att de, hvilka redan utöfva rörelse, hvarom nu är fråga, skola inom viss tid aflägga kunskapsprof och derom afgifva intyg, äfven om ingen anmärkning kunnat framställas mot det sätt, på hvilket rörelsen bedrifvits, må hända under många år, och det förefaller ej heller praktiskt, då motionären fordrar betyg öfver aflagda kunskapsprof från handelsinstitut eller från af Konungens befallningshafvande utsedde sakkunnige personer. En lag bör nemligen endast under tvingande omständigheter erhålla retroaktiv verkan, och obilligt vore, att de, som en gång på grund af då gällande lag undfått en viss rättighet, skulle för att få fortsätta dess utöfvande underkastas nya strängare fordringar af beskaffenhet att innebära annat eller mera än uppfyllande af vissa formella ordningsföreskrifter. Nuvarande handels- och yrkesidkare äro icke förhindrade att genom hos dem anstälde biträden verkställa sin bokföring, om de sjelfve sakna tillräckliga kunskaper dertill, men genom bifall till motionen skulle denna utväg dem fråntagas, och den ovilkorliga följdén blifva den, att mången gammal man, som hade svårt att inhemta nya kunskaper, nödgades upphöra med en verksamhet, gagnande för honom sjelf, hans familj och för den allmänhet han hittills betjenat. De föreslagna intygen skulle utfärdas af handelsinstitut eller af personer, som Konungens befallningshafvande egde förordna, och det blefve väl i de flesta fall det senare slaget af examinerer, som komme att anlitas, alldenstund handelsinstitut icke förekomma öfverallt i landet, och antagligen skulle, åtminstone i de vidsträcktare länen, Konungens befallningshafvande nödgas förordna flere sådane examinerer, på det att beqväm tillgång dertill måtte finnas inom alla orter, hvarvid ej bör lemnas oanmärkt möjligheten deraf, att ett af dylik examinerer inom ett län utfärdadt betyg icke komme att gälla inför den pröfvande myndigheten inom ett annat, hvilket i sin ordning skulle hafva till följd, att t. ex. vid flyttning en näringsidkare tvingades att underkasta sig nytt prof.

Motionären har icke föreslagit, och utskottet finner icke utväg att bereda medel till examinerernas aflöning, och utan ersättning lärar väl ingen finnas villig att anställa examina och deröfver afgifva betyg.

Då nu ingenstädes föreskrifves, att fabrikant, handlande eller handtverkare skall sjelf föra sina böcker, och det torde få anses tillräckligt betryggande för allmänheten, att underlåtenhet vid fullgörande af lagens bud är belagdt med straff, får utskottet, som visserligen anser, att en mera utbredd noggrannhet och redighet med afseende på handelsböcker och handelsräkningar vore högeligen önskvärd, men som

tillika förmenar sig hafva ådagalagt olämpligheten af de föreslagna åtgärderna, vördsamt hemställa,

att herr von Baumgartens motion icke må till någon åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 februari 1889.

På utskottets vägnar:

GUST. TAMM.
